

Virzoties pretim tautas attīstības politikai²

2010. gads ir tautas attīstības paradigmas 20. gadskārta. Šajā laikā tā kļuvusi par vadošo koncepciju attīstības jomā, līdzās vairāk uz rīcību orientētiem politiku veidošanā izmantotiem terminiem un zināmā mērā konkurējot ar tiem. Citi termini iekļauti Tūkstošgades deklarācijā un Tūkstošgades attīstības mērķu programmā – sociāli ekonomiskā drošība un pienācīgas kvalitātes nodarbinātības jēdziens, kā arī cilvēkdrošības jēdziens. Pēdējā laikā akadēmiskās diskusijas par laimi un labklājību vai to pretējo parādību – nabadzību ar daudzdimensiju nabadzības definīcijām sasniedz arī politiku. Manā ziņojumā aplūkotas šīs pieejas, novērtēts to lietderīgums politikas veidošanā un izteikti ierosinājumi, kā saistīt tautas attīstības politiku ar cilvēkdrošības koncepciju.

Tautas attīstības paradigma, tai konkurējoši jēdzieni un to loma politiku veidošanā

Kopš tā ieviešanas 1990. gadā tautas attīstības jēdziens ir bijusi informējoša attīstības diskusiju tēma un attīstības prakse – šo jēdzienu satur nacionālie attīstības plāni un stratēģijas, kā arī donorvalstu divpusējās un daudzpusējās attīstības programmas. Tautas attīstība ir uz tiesībām balstīta pieeja, kas precīzi norāda uz būtisku saistību starp ekonomisko un sociālo attīstību.

Tautas attīstības koncepcijas pamatā ir gandrīz institucionalizētais Sena (Nobela Prēmijas laureāts Amartijs Sens – tulk.) uzskats par izvēļu paplašināšanos kā vēlamo attīstības rezultātu. Šis uzskats savukārt balstīts normatīvajos principos par tiesībām, līdzdalību un iespēju radīšanu. Apņemšanās nodrošināt cilvēku tiesības un iespējas un vienlaikus ar tikpat lielu vērību pievērsties ekonomiskajai un sociālajai izaugsmei ir bijisusi svarīgākais ieguldījums attīstības tēmā. Tas arī iezīmēja aiziešanu no agrāko attīstības paradigmu *ekonomistiskajiem* priekšstatiem, kas pārspīlēja ekonomiskās attīstības lomu. .

Gan politikā, gan praksē Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmas (UNDP) ikgadējā valstu klasifikācija, izmantojot tautas attīstības indeksu (TAI, angl.– HDI)

¹ Gabriele Koehler. *Moving towards human development policy*. 2010.

² Šis teksts tika sagatavots konferencei „Tautas attīstības divdesmit gadi: tautas attīstības indeksa pagātne un nākotne”, kuru 2010. gada janvārī rīkoja Kembridžas Universitātes Van Huegel institūts un ANO Attīstības programma. Īpaši sirsnīgi pateicos Flavio Komimam un Desam Gasparam par komentāriem un idejām.

ir kļuvusi par nozīmīgu politisku attīstības un pārejas valstu progresu kritēriju. Laika gaitā ir strauji vairojušās tendences, kuras var uzrādīt pēc šī daudzprofilu indeksā aprēķināšanas.

Šai pieejai ir gan metodoloģiski, gan konceptuāli trūkumi. Metodoloģiskie trūkumi slēpjas indikatoru izvēlē – tādi izglītības rādītāji kā uzņemto audzēkņu skaits vai lasītpratēju īpatsvars neuzrāda reālo lasītprasmi, rēķināšanas prasmi un juridisko lasītprasmi; tādi veselības rādītāji kā paredzamais dzīves ilgums neuzrāda dzīves kvalitāti vai labklājību. Tomēr šie „trūkumi” bija apzināta izvēle, lai sasniegtu salīdzināmus un aprēķināmus rādītājus ar pietiekamām datu kopām un sērijām, un šāda izvēle tika ļoti pamatota, ņemot vērā TAI ietekmi uz politiku un sabiedrisko domu.

Konceptuāli tieši sava sociālekonomiskā jutīguma dēļ vēl viena tēma, par ko jārunā saistībā ar TAI, ir datu trūkums par pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un parametru trūkums sociālās atstumtības un ienākumu vienlīdzības mērīšanai. Tradicionālais ienākumu rādītājs – IKP uz vienu iedzīvotāju – ir viendimensionāls. Tas neatspoguļo iztikas līdzekļu nestabilitāti oficiālajā un neoficiālajā ekonomikā, cieņas trūkumu darbā; ne arī sistēmisko nevienlīdzību ienākumu, turības līmeņa un aktīvu atšķirību dēļ; ne arī sociālās atstumtības procesu, kas rada un atjauno sociālo un ekonomisko nabadzību un nonākšanu galējā stāvoklī. Kaut arī tautas attīstības jēdziens tiek aizstāvēts un lietots, iespējams, tieši šo konceptuālo nepilnību dēļ tas nav vadošais nabadzības mazināšanas diskusijās un nav saistīts ar konkrēto politikas pieeju.

Īsumā aizstāvēt šo koncepciju, jāsaka, ka TAI bija būtiska nozīme līdz to attiecībā uz attīstības teoriju un praksi aizēnoja Tūkstošgades attīstības mērķi (TAM), kur iespējams visvairāk lietotā paradigma ir Tūkstošgades attīstības mērķu programma kā Tūkstošgades deklarācija darbības versija. TAM programmā nosprausti 8 galvenie attīstības mērķi, no kuriem septiņi ir saistīti ar iekšpolitiku, bet astotais ir mērķis starptautiskajā arēnā. Kā zināms, septiņi "iekšpolitikas" mērķi aptver nabadzību, nodarbinātību, uzturu, izglītību, dzimumlīdztiesību, mātes veselību, bērnu veselību, HIV / AIDS, un vidi.

Kopš mērķu apstiprināšanas ANO Ģenerālajā Asamblejā 2000.gadā un kopš 2002.gadā ANO Ģenerālsēkretārs to izdevis kā dokumentu, TAM ir kļuvusi par visvairāk citēto attīstības programmu attīstības valstīs, starp donovalstīm, kā arī konceptuālās attīstības diskusijās. TAM ir radījuši milzīgu impulsu kā kopīgi pieņemta un izmērāma attīstības programma. Tajā izvirzīti 18 uzdevumi un noteikti 50 rādītāji, no kuriem 32 attiecas uz ekonomisko un sociālo attīstību valsts līmenī. Daudzās valstīs rādītāji ir sadalīti grupās pēc dzimuma, kā arī pēc dzīves vietas, etniskās piederības, valodas vai reliģijas un citiem kritērijiem, kas kalpo, lai parādītu sistemātiskas ekonomiskās un sociālās atstumtības radītas atšķirības cilvēku sasniegumos.

Arī TAM pieejai ir sistēmiski trūkumi. Metodoloģiski – līdzīgi kā TAI – nabadzības un izsalkuma mērķi neparedz vietu ienākumu un naudas aktīvu atšķirības un nevienlīdzības atspoguļošanai. Konceptuāli – ne TAM deklarācija, ne TAM teksti nesatur tautas attīstības jēdzienu, lai gan sākumā Tūkstošgades deklarācija uz to virzījās. Vēl svarīgāk – saistībā ar Tūkstošgades attīstības mērķiem nav izstrādātas politikas, tie aprobežojas tikai ar mērķu un uzdevumu izskaidrojumu. Vairākums diskusiju par attīstības tēmu ANO aģentūrās balstās uz progresa mērījumiem, ko parāda indikatori; bet retas ir diskusijas, par to, kādas politikas nepieciešamas, lai sasniegtu katru no TAM uzdevumiem (Koehler un Stirbu, 2007). Diskusijas par politikām ir aizēnojis uzsvars uz mērījumu nepilnībām un mērķu sasniegšanai nepieciešamās investīcijas tiek aprēķinātas bez pietiekamas iedziļināšanās politiku izvēlēs un ceļos.

Tās politikas veidošanas diskusijas, kas vispār notiek, galvenokārt paliek katra savas nozares ietvaros. Diskusijas par rezultātiem un politikām, kas saistītas, piemēram, ar izglītības vai veselības mērķiem, pietiekami neapspriež savstarpējo ietekmi un mijiedarbību starp pārtikas nodrošinājumu, veselību, izglītību un ienākumiem. Turklāt TAM ir sašaurinājuši pašu nozīmīgāko politikas jomu skaitu, koncentrējoties uz politikām "vājajās, vieglajās" („soft”) jomās: izglītību, veselību, ūdens apgādi un kanalizāciju, vai HIV/AIDS. Šīs jomas, protams, pamatoti ir izvirzījušās priekšgalā iekšējās stratēģiskajās diskusijās un budžeta naudas sadalē, kā arī donorvalstu palīdzībā. Tomēr tas daudzās attīstības un pārejas valstīs noticis uz stratēģiskās domāšanas rēķina lēmumos par resursu piešķiršanu bada un nabadzības izskaušanai vai nodarbinātībai, vai arī plašākiem ieguldījumiem ekonomiskajā attīstībā.³ Kopumā pret vai par nabadzības politiku veidošana ir klusībā nodota starptautiskajām un reģionālajām finanšu institūcijām, ļaujot dažiem analītiķiem apgalvot, ka TAM ir izdevies pievērst uzmanību sabiedrības attīstībai vai tautas attīstībai, bet īstenībā savā neoliberalajā veidā atstāt ekonomiskās programmas nemainītas. (Fukuda-Parr 2009).

Šeit izklāstītais vedina uz to, ka TAM un savā plašākajā mērogā Tūkstošgades deklarācija ir jāizmanto efektīvāk, nekā līdz šim, lai apspriestu politikas pieejas, ja tās veido pamatu tautas attīstības politikai.

Trešā attīstības koncepcija balstās uz sociālekonomiskās drošības jēdzienu. Starptautiskās darba organizācijas (SDO, angl. – ILO) versijā tā darbojas septiņās jomās, kas tiek uzskatītas par indivīdu un mājsaimniecību drošības noteicējām: darba tirgus drošība,

³ Šo kritiku izstrādājusi UNCTAD (ANO Tirdzniecības un attīstības konference) Pārskatā par vismazāk attīstītajām valstīm (UNCTAD 2005). Tas daļēji bija saistīts ar ANO Tūkstošgades projektu, kas veidoja TAM izmaksu mācību procesu attīstības valstīm, attīstot izmaksu aprēķināšanas metodoloģijas ekonomikas infrastruktūrai, piemēram, transportam un enerģijai, kā arī galvenajiem TAM - izglītībai, veselībai, ūdensapgādei un kanalizācijai.

piedāvājot atbilstošas nodarbinātības iespējas un valsts garantētu pilnīgu nodarbinātību; nodarbinātības drošība, aizsargājot pret nepamatotu atlaišanu; darba ienākumu drošību, kas garantē minimālo darba algu; karjeras iespēju drošība; prasmju vairošanas drošība prasmju veidošanas un atjaunošanas nozīmē; darba drošība, piemēram, aizsardzība pret nelaimes gadījumiem darbā; pārstāvniecības drošība saistībā ar arodbiedrību pārstāvniecību (ILO, bez gada). Šīm drošības dimensijām ir izveidots rādītāju kopums, bet vēl svarīgāka ir to atbilstība SDO pārraudzības jomām un tādējādi tās saistītas ar politikas jomām. Netieši šī dimensija nesēn saplūduši ar globālās sociālās aizsardzības minimuma iniciatīvu vai globālā sociālā pamatlīmeņa iniciatīvu, kas aptver mērķus attiecībā uz izglītību, veselību, pajumti, sociālo aizsardzību, un iespēju nodrošināšanu.⁴

Ceturta populārā koncepcija ir cilvēkdrošības koncepcija. Šai koncepcijai ir vairākas atšķirīgas iezīmes. Vēsturiski tā cēlusies no ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas. Tā pamatojas principos par tādas pasaules meklējumiem, kura ir "brīva no bailēm" un "brīva no trūkuma", kas netieši ierosina, ka valsts politikām kopīgiem centieniem jāveicina ekonomikā, sociālā un politiskā attīstība. Tādējādi šī koncepcija atkal savieno 1960. gados ieviesto mākslīgo dalījumu pilsoniskajās un politiskajās tiesībās no vienas puses un ekonomiskajās, sociālajās un kultūras tiesībās no otras puses, kā arī piedāvā vienotu skatu uz attīstību.

Otrkārt, cilvēkdrošības jēdziens apvieno politiskās un cilvēktiesības ar sociālekonomiskajām, jo aptver septiņas jomas – pārtikas nodrošinājumu, veselību, vidi, saimniecisko, personisko un kopienas līmeņa drošību, kā arī politisko drošību. Šīs pieejas pamatotību no jauna apstiprināja 2008/2009. gada finanšu un ekonomiskā krīze, kas sakrita ar būtisku pārtikas trūkumu vismaz 20 valstīs. Tas palielināja badā un bez pietiekama uztura dzīvojošo cilvēku skaitu vismaz par 100 miljoniem visā pasaulē. Aptverot ilgāku laika periodu, no 1996. līdz 2006. gadam 35 valstīs tika reģistrēta smaga pārtikas krīze, dabas katastrofu un/vai sociālpolitisko faktoru, tostarp vardarbības un pilsoņu konfliktu dēļ (UN-DESA 2008, p. 2 f). Cilvēkdrošības koncepcija ietver šo ievainojamību un galējās krīzes, kas neatspoguļojas tautas attīstības paradigmā, vai TAM izsalkuma rādītājā, kas ir statisks.

Treškārt, novērtējot progresu tautas attīstībā, cilvēkdrošību var izmantot gan subjektīvajā, gan objektīvajā pieejā, tātad faktisko situāciju var izmērīt ar objektīviem mainīgajiem un arī ar izpratni, kas ir ārkārtīgi svarīgi, it īpaši attiecībā uz neaizsargātajām

⁴ Vēl viens ar sociāli ekonomisko drošību saistīts jēdziens ir pienācīgas kvalitātes nodarbinātība. Tas atrodams normatīvos un standartos par darba pamatstandartiem un sistematizēts SDO konvencijās, kas pēc būtības pievērš uzmanību politikai, gan tikai saistībā ar nodarbinātību un iztiku.

cilvēku grupām (skat. Koehler 2004; UNDP Latvija 2004)⁵. Un visbeidzot, ir ierosinājums izmantot cilvēkdrošības koncepciju kā instrumentu politikas formulēšanā un īstenošanā (Cilvēkdrošības Komisija, 2003).

Cilvēkdrošības jēdziens palīdz integrēt vienā koncepcijā visus ar attīstību saistītos jautājumus, tajā skaitā pārtikas trūkumu, klimata pārmaiņas un ar tām saistītās dabas katastrofas, politiskās nesaskaņas un konfliktus, cilvēktiesību pārkāpumus, kā arī ekonomisko nevienlīdzību un sociālo atstumtību gan savās objektīvajās izpausmēs, gan subjektīvā uztverē. Tās ir strukturālas priekšrocības salīdzinājumā ar Tautas attīstības vai TAM koncepciju.

Tomēr kopumā šķiet, ka šobrīd cilvēkdrošības jēdziens ir atkāpies no galvenajām attīstības diskusijām, salīdzinot ar savu daudz redzamāko klātbūtni 2000. gadu sākuma politikās. Tas pamatojams ar kļūdaino cilvēkdrošības jēdziena apvienošanu ar militārās drošības jēdzienu (skat., piemēram, Gasper 2009), kas var sašaurināt šo pieeju un tai piedēvēto politisko brīvību. Tomēr ANO sistēmā koncepcija ir saglabājusi savu politisko vilcēj spēku, piemēram, UNESCO, kas izmanto to savās miera un attīstības programmās, attīstības valstu politiskajā dialogā, kā arī UNDP, kas ir lietojusi šo jēdzienu dažos nacionālajos pārskatos par tautas attīstību. 2008. gada ANO Pasaules ekonomikas un sociālajā ziņojumā tika pētīta ekonomiskā drošība plašākā nozīmē ar uzsvaru uz risku, neaizsargātību un nenoteiktību gan tieši ekonomikas jomā, gan saistībā ar neaizsargātību, kuru radījis apburtais loks starp ekonomisko nedrošību, pilsoņu konfliktiem un dabas katastrofām (UN-DESA 2008). Valsts līmenī Taizemes valdība izveidoja Sociālās attīstības un cilvēkdrošības ministriju (Taizemes valdība), un Taizemes ANO Attīstības programma 2008./2009. gadā veidoja Pārskatu par tautas attīstību saistībā ar cilvēkdrošību.

Attīstības koncepcijas praksē

Kā šīs koncepcijas ietekmē politikas veidošanu un attīstību praksē?

ANO sistēmā, kas ir galvenais attīstības koncepciju ģenerators, pastāv zināms atdalījums starp koncepciju un politikām. Ārpus apvienojošā darba pie TAM, katrai ANO aģentūrai ir savas pilnvaras saistībā ar noteiktiem mērķiem un rezultātiem, un tās lieto atšķirīgas koncepcijas un politikas, lai tos sasniegtu. Katrai aģentūrai ir tendence darboties ar saviem jēdzieniem un politikas paradigmām. UNDP galvenokārt lieto tautas attīstības jēdzienu.

⁵ UNDP Latvija Pārskats par tautas attīstību 2002/3, piemēram, pēta cilvēkdrošību Latvijā, izmantojot anketu, kas analizē subjektīvo drošības izjūtu apvienojumā ar objektīviem kritērijiem. Skat. UNDP 2002/3, skatīt arī Jolly / ... 2009. Tad ziņojumā tika izklāstītas idejas par individu, kopienu, valdības un starptautisko dalībnieku rīcību saistībā ar draudiem cilvēkdrošībai - uztverē un de facto.

UNICEF ir saistīta ar sociālo politiku, kas ir tuva, bet nav identiska ar tautas attīstības politiku. Pasaules Banka izmanto sociālo attīstību, SDO – pienācīgas kvalitātes nodarbinātības jēdziens un UNCTAD – ražošanas jaudas un atsaucas uz galveno paradigmu atsevišķiem piemēriem. Šī sadalīšanās balstās atšķirīgās pierādījumu bāzēs, kas katrai aģentūrai liek izmantot savu pieeju uzticēto uzdevumu realizēšanai un konkrētā TAM mērķa sasniegšanai.

Aģentūru uzskati par visoptimālāko un efektīvāko pieeju, lai sasniegtu rezultātu, piemēram, samazinātu nabadzību vai palielinātu bērnu izdzīvošanu, lielā mērā atšķiras. Tādējādi, kaut arī ANO uzņēmusies kopējās saistības attiecībā uz tautas attīstības koncepciju vai uz TAM kā attīstības programmu, ANO attīstības politikā ir divas lielas nepilnības:

- Politikas jomas, pie kurām katra aģentūra strādā, nesaskaras un
- Politikas saturs reti tiek pakļauts starpaģentūru diskusijām.

Visā pasaulē, tostarp attīstības valstīs, politikas nav saskaņotas, it īpaši ekonomiskās attīstības jomā. Tās sacenšas savā starpā par darba tiesībām, nodokļu likumdošanu, tirdzniecības politiku un vides aizsardzības prasībām. Kaut arī ANO ir uzņēmusies saistības virzīties uz kopējiem pasaules attīstības mērķiem, šī sacensība – kaut netīšām – bieži virza šo skrējieni lejup, mazina progresu virzībā uz tautas attīstību un TAM sasniegšanu.

Kaut arī pastāv liels attīstības koncepciju piedāvājums ar politiskām dimensijām, valstīs vēl jo vairāk reālās politikas veidošana drīzāk ir pragmatiska, nevis koncepcijās balstīta. Valstu līmeņa reālpolitikā politikas paliek iestrēgušas nozaru ministrijās. Tās reti saplūst ar tautas attīstības rezultātu plānu vai TAM. Iemesls ir tas, ka valdības ministrijas ir atbildīgas katra par saviem rezultātiem, turklāt sacenšas par attīstības investīciju ierobežotajiem resursiem savai īpašajai jomai.⁶ Strukturāli ideja par valsti, kura attīstās, veltot savus centienus tautas attīstībai izvairās no jautājuma par interesēm – kā interesēs valsts vai konkrētā valdība pieņem politiskos lēmumus? Kā rezultāts šādam "aklumam" attiecībā uz valsts lomu rada sekas, ka politikas veidošanā par maznozīmīgiem tiek padarīti ienākumu sadales un iespēju vai tiesību nodrošināšanas jautājumi.

No visa iepriekš minētā izriet visaptverošas konceptuālas un politiskas pieejas nepieciešamība. Ir jāapvieno dažādās koncepcijas vai paradigmas un jāapkopo politikas jomas, lai panāktu uz tiesībām balstītu tautas attīstību. Protams, specifiskas politikas pieejas katrā valstī atšķirsies atkarībā no vēstures, politiskajām, kultūras un sociālajām institūcijām,

⁶ Pēdējā laika interesants izņēmums ir Indijas valdības kopējā minimuma programma, kurā tiek pārskatītas tādas lielās "misijas" un politikas kampaņas kā, „izglītību visiem”, „pasaules veselība” un citas, lai radītu saskaņotu, starpnozaru politikas pieeju.

ekonomiskās trajektorijas, un, galu galā, valsts lomas. Tomēr to var izstrādāt, lai meklētu jaunās desmitgades vai pēc Tūkstošgades attīstības mērķu laikmeta paradigmu, kas virzītu tautas attīstības koncepciju uz vienotu un transformējamu tautas attīstības politiku.

Šādu meklējumu laikā varētu paveikt divas lietas.

Pirmkārt, saglabāt sākotnējo tautas attīstības indeksu ar tā metodoloģiskajām un konceptuālajām nepilnībām, jo tas ir kalpojies ļoti labi, lai sekotu progresam un salīdzinātu valstu kategorijas, un dara to funkcionāli. Tas ir lielisks instruments, analīzei un atbalstam. Otrkārt, papildināt TAI ar otru koncepciju – cilvēkdrošību, kas var apvienot un integrēt dažādus citus aspektus.

Cilvēkdrošības politikas ietvaros var plānoti apkopot virkni politikas jomu, kuras var savienot lielākas ietekmes dēļ:

- o TAM nozaru politikas pārtikas nodrošinājuma, izglītības, veselības, ūdensvada un kanalizācijas un līdzīgās jomās;
- o plašas makroekonomiskās politikas, tostarp, tās, kas radītas, lai veicinātu pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, pārvarētu nabadzību. Tas ietvertu izaugsmes, ienākumu pārdales un nozaru politiku apvienošanu, īstenojot taisnīgu un ilgtspējīgu tirdzniecības un rūpniecības stratēģiju;
 - o ar cilvēkdrošību šī vārda šaurākajā nozīmē saistītas politikas, kas ir tik būtiskas laikā, kad konflikti un dabas katastrofas pastiprinās;
 - o politiku, kas vērsas pret klimata pārmaiņām, domā par "zaļu", videi ilgtspējīgu izaugsmi;
 - o politiku "sociālajam taisnīgumam", kas risina pienācīgas kvalitātes nodarbinātības, ienākumu vienlīdzības un universālas sociālās aizsardzības jautājumus;
 - o politiku, kas radītu patiesu dzimumu līdztiesību, tiesībās balstītu sociālo iekļaušanu, tiesības, līdzdalību, cieņu un subjektīvo drošības sajūtu;
 - o politiku, kas var nodrošināt sociālekonomiskās pārmaiņas.

Viens piemērs, kā cilvēkdrošības pieeja varētu gan atspoguļot attīstību, gan informēt politikas, nāk no Nepālas. Kopš nabadzība makroekonomikas līmenī ir samazinājusies un gūti panākumi izglītības un veselības jomā Nepāla pēdējā laikā TAI ir virzījusies uz augšu. Tajā pašā laikā parādās vairāki svarīgi tautas stāvokļa aspekti, kas nav atspoguļoti TAI. Ekonomikas jomā izdevīgs pienācīgas kvalitātes darbs ir pieejams tikai nelielai daļai darbinieku oficiālajā ekonomikā. Ienākumu pārdale ir pasliktinājies — daži dati liecina, ka

Nepālā ir sliktākais Džini koeficients visā Āzijā. Turklāt progresu nabadzības mazināšanā galvenokārt izraisījuši naudas pārvedumi, bet migrācija gan atstāj milzīgu negatīvu emocionālo iespaidu uz migrantiem un viņu Nepālā palikušajām ģimenēm, gan stimulē ekonomisko ekspluatāciju valstī, kas migrantus nodarbina. Vairākās valsts daļās ir katastrofāla nenodrošinātību ar pārtiku un badā dzīvojošo cilvēku skaits laikā no 2007. līdz 2009. gadam pieaudzis no aptuveni 4 līdz 6 miljoniem. Sociālās politikas jomā zeļ ar kastām, tautībām un valodām saistīta atstumtība, ko palielina diskusijas par nepieciešamību veidot etniski balstītu ģeogrāfisko federāciju. Veselības un izglītības rādītāji un progress krasi atšķiras atkarībā no dzimumiem un etniskās grupas. Kaut arī pilsoņu karš beidzies 2006. gadā, valstī vēl joprojām valda politiskā nedrošība. Neviens no šiem rādītājiem neatspoguļojas tautas attīstības indeksā, bet tos varētu parādīt cilvēkdrošības pieeja.

Virzību uz priekšu var piedāvāt sākotnējās tautas attīstības koncepcijas pārskatīšana un, iespējams, uzlabošana, papildinot to ar cilvēkdrošību, saprotot to plašākajā nozīmē. Šis tam ir labs laiks. Sākusies jauna desmitgade. Tas vienmēr ir stimulē atkārtoti pārskatīt koncepcijas un politikas. Ir pienācis laiks kopīgi pārskatīt stratēģijas, ņemot vērā Tūkstošgades attīstības mērķu gala termiņu 2015. gadā. Patiešām, valdības un ANO aģentūras sāk pārdomāt Tūkstošgades deklarāciju un TAM darbības lauku.

Turklāt jaunā un dinamiskā globālās pārvaldības struktūra, piemēram, G20 vai starptautiskie forumi, piemēram, Davosa, vai jaunas donororganizācijas liecina, ka ANO nepieciešams atgriezties atpakaļ „pirms nākamās virāžas izdarīšanas”. (Emmerij, Jolly, Weiss 2001). Bet vissvarīgākais ir tas, ka iekļaujoša tautas attīstība, kas izmaina cilvēku dzīvi, lielākajai daļai cilvēces vēl joprojām ir kaut kas nenotverams, un tam ir jāmainās.

Atsauces

Commission on Human Security, 2003. Human Security Now. New York.
<http://www.humansecurity-chs.org/>

Emmerij, Louis, Richard Jolly and Thomas Weiss 2001, Ahead of the Curve? UN Ideas and Global Challenges. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press

Fukuda-Parr, Sakiko, 2010, Reducing Inequality – The Missing MDG: A Content Review of PRSPs and Bilateral Donor Policy Statements. IDS Bulletin Volume 41 Number pp 26-35

Gaspar, Des, 2009, The Human and the Social - a systemised comparison of the discourses of Human Development, Human Security and Social Quality. Asia Social Quality Network Meeting, 9-11 December 2009. Bangkok

Gaspar, des, Laurent J.G. van der Maesen, Thanh-Dam Truong and Alan Walker, 2008, Human Security and Social Quality: Contrasts and Complementarities. ISS Working Paper 462. The Hague

ILO, no year. Social Security Department, Socio-Economic Security Dimensions <https://www.ilo.org/dyn/sesame/ifpses.home>. accessed 8 February 2010

Jolly, Richard and Deepayan Basu, 2007, Human Security - National Perspectives and Global Agendas: Insights from National Human Development Reports. Journal of International Development Vol 19, pp 457–472

Koehler, Gabriele, 2004, Human Development and Human Security: Tracing the Concept through History. Socialo Zinatnu Vestnesis. Daugavpils University, Latvia. Volume 1. pp 24-29.

Koehler, Gabriele and Mariana Stirbu, 2007, MDG-based Planning for Development: Policy Interface and Synergies of Outcomes for South Asia. Report of Millennium Development Goals related Policy and Programme Review. Unicef ROSA, Kathmandu

Government of Thailand, Ministry of Foreign Affairs, <http://www.mfa.go.th/web/486.php?type=0&lang=2&Qsearch=ministry+of+human+security&b=Go>. Accessed 19 March 2010

United Nations DESA 2008, World Economic and Social Survey 2008. Overcoming economic insecurity. United Nations New York. <http://www.un.org/esa/policy/wess/past-issues.htm#2008>

UNCTAD 2005, Least Developed Countries Report. Geneva and New York: United Nations. www.unctad.org

UNDP. Various years. Human Development Report. New York: Oxford University Press. www.undp.org

UNDP 1994, Human Development Report. Human Security. New York: Oxford University Press. www.undp.org

UNDP Latvia 2003/4. Human Development Report: Human Security. Riga. www.undp.org/human development reports

UNESCO, 2008. Human Security: Approaches and Challenges. Paris. www.unesco.org